

GODIŠNJAK DRUŠTVA ISTORIČARA BOSNE I HERCEGOVINE, XXXV,
Sarajevo 1984, 210 str.

Odjeljak Članci i rasprave sadrži pet radova od kojih je prvi dr Branislava Đurđeva, O naseljavanju Vlaha-stočara u sjevernu Srbiju u drugoj polovini XV vijeka (9—34). Autor se osvrće na simpozij Vlasi u XV i XVI vijeku (održan još u studenome 1973. u okviru djelatnosti Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine ali čiji su materijali objavljeni tek 1983) u radu kojeg nije sudjelovao spriječen bolešću. Njegova pažnja koncentrirana je na izlaganje Dušanke Bojanić čiji referat nije tiskan, ali autor članka njezine stavove doznaje iz objavljene diskusije. Dušanka Bojanić se svojim tvrdnjama izravno suprotstavlja rezultatima istraživanja Branislava Đurđeva, poimence ga apostrofirajući. Tijekom cijelog članka autor polemično i sustavno uspoređuje svoje stavove sa stavovima Dušanke Bojanić nudeći ih čitateljstvu na uvid.

Dr Desanka Kovačević-Kojić, Ekonomske veze i kulturni uticaji između bosanske države i talijanskih gradova u XIV i XV vijeku (35—44). Rad je podniet kao referat na X zasjedanju jugoslavensko-talijanske komisije za povijest (Rim, lipanj 1982). Autorica postavlja sebi za cilj pružiti uvid u ukupne privredne i kulturne veze talijanskih gradova i bosanske države »za razliku od dosadašnjih radova koji su se bavili pojedinim pitanjima iz privrednih odnosa talijanskih gradova i srednjovjekovne bosanske države«. Pored vlastitih istraživanja koristi se i opsežnom literaturom uredno navedenom u bilješkama.

Dr Kosta Milutinović, Nikodim Milaš i prvi pokušaj aneksije Bosne i Hercegovine (45—62). Nakon okupacije, među ostalim, postavilo se pitanje daljnjeg hijerarhijskog položaja pravoslavne crkve. Onodobne pretpostavke o stjecanju autokefalnosti Sarajevske metropolije osnivale su se na postojanju triju autokefalnih metropoliya na tlu Monarhije, a pokazale su se netočne zbog namjere vlade Kolomana Tisze da je priključi Karlovačkoj patrijaršiji. Budući da je trebalo naći kanonsko pokriće za takvu akciju, angažiran je preko Germana Anđelića kanonist Nikodim Milaš koji objavljuje brošuru: Kanoničko načelo pravoslavne crkve pri razređenju crkvenih oblasti. K pitanju o jerarhičkom položaju Sarajevske mitropolije, Zadar 1884. Iste godine otvara se žučna polemika izdavanjem jedne anonimne brošure. Autor prati raspravu o kanonskim pravima upozoravajući na njezine političke konotacije i motiviranosti.

Dr Božo Madžar, Balkanski ratovi i iznimne mjere u Bosni i Hercegovini 1912—1913 (63—73). Uvođenje iznimnih mjera u Bosni i Hercegovini pripremano je i prije balkanskih ratova od onih krugova u Monarhiji koji su samo čekali priliku da se vojno obračunaju sa Srbijom. Car sankcionira iznimne mjere 3. svibnja 1913. Autor prati novonastale prilike unutar kojih najveći udar doživljava radnički pokret. Vrijednu pomoć radničkim organizacijama daju češki i austrijski socijalistički poslanici austrijskog parlamenta. Usljeđuju interpelacije kojima se zahtijeva ukidanje iznimnih mjera, isplata štete i obnova radničkih organizacija, prije svega Socijal-demokratske stranke Bosne i Hercegovine. Autor zaključuje: iako su iznimne mjere potrajale samo 13 dana, radničke organizacije nisu se oporavile do kraja austro-ugarske uprave.

Rubriku Prilozi ispunjuje rad dr Marka Šušnjića naslovljen Autori čija djela služe kao izvori za istoriju prelaznog perioda i ranog srednjeg vijeka (117—133). Za period od IV do VIII stoljeća autor je priredio kronološki pregled kasnorimskih historičara, pjesnika, hagiografa i drugih ranosrednjovjekovnih pisaca te njihovih djela koja nam svjedoče (izravno ili neizravno) o vrlo dinamičnom, iako višestoljetnom procesu preoblikovanja evropskih političkih prilika nakon pada Zapadnorimskog carstva. Ova dosta raznorodna produkcija predstavlja bitan historijski izvor

budući da se kronike i analistika (osim iznimno) javljaju tek nakon konsolidacije novih barbarskih država. Prezentirano je 39 autora s najosnovnijim podacima o njima i njihovim djelima.

Prostor od 137. do 167. stranice zauzimaju prikazi različitih izdanja. Prikazani su: Spomenica srpskog arheološkog društva 1883—1983; Dragoljub Dragoljović, Bogomilstvo na Balkanu i u Maloj Aziji. II. Bogomilstvo na pravoslavnom istoku; Rudolf Bičanić, How the People Live: Life in the Passive Regions; Jerzy Skowronek, Sprzymierzeny narodow balkanskich; D. F. Poplyko, Vasa Pelagić i Rossija; William Tribe, Sarajevo. A Walker's Guide; Ferdinand Hauptmann, Die österreicherisch-ungarische Herrschaft in Bosnien und der Herzegovina; Maddox James Robert, The New Left and the Origins of the Cold War; Klasno-socijalna struktura Saveza komunista Jugoslavije; Istoričeskaja nauka na Moskovskom universitete 1934—1984.

Godišnjak donosi i prikaze skupova, i to: Benkovački kraj kroz vjekove (mr Milenko Pekić), Deseti jugoslavenski simpozij o nastavi istorije (Fahrudin Isaković), XVIII redovno zasjedanje jugoslovensko-čehoslovačke istorijske komisije (dr Tomislav Kraljačić), The 15th Brooklyn College Conference on Society in Change (dr Milorad Ekmečić).

Rubrika Iz nastave donosi Stavove Saveza istoričara Jugoslavije o nastavi istorije (181—186); članak je priredio dr Rade Petrović, a uz kraći uvod i zaključak sadrži 2. i 4. točku dokumenta Naredni zadaci Saveza društva istoričara Jugoslavije (usvojenog na VII kongresu istoričara Jugoslavije i skupštini Saveza društava istoričara Jugoslavije, Novi Sad-Futog, listopad 1977), te Rezoluciju VIII kongresa istoričara Jugoslavije o položaju nastave istorije u obrazovnom sistemu u SFRJ.

Fahrudin Isaković, Neka aktuelna pitanja iz nastave istorije u srednjem usmjenom obrazovanju (187—192). Autor iznosi neke probleme nastave iz aspekta nastavne prakse.

Dr Tomislav Išek izvještava o XXIV redovnoj godišnjoj skupštini Društva istoričara Bosne i Hercegovine (195—200).

I na kraju, In memoriam akademiku Nedimu Filipoviću napisao je akademik Branislav Đurđev (203—207), a prof. inž. Branislavu Begoviću prof. dr. Ilija Hadžibegović (208—210).

Ivica Prlender

GODIŠNJAK DRUŠTVA ISTORIČARA BOSNE I HERCEGOVINE, XXXVI, Sarajevo 1985, 205 str.

Dr Drago Borovčanin, Prva narodna vlada Bosne i Hercegovine (7—22). Vlada je formirana na Trećem zasjedanju ZAVNOBiH-a održanom u Sarajevu 26—28. travnja 1945, iako je odluka o njenom formiranju donesena na Drugom zasjedanju ZAVNOBiH-a (1944. godine), ali je ono odgođeno zbog nepovoljnih prilika. Autor se najviše bavi sastavom vlade za koji konstatira da je reprezentativan: »Svi njeni članovi pojedinačno, a i vlada u cjelini, imponovali su svojim društvenim ugledom, svojim stručnim znanjem i svojom borbom protiv okupatora i domaćih izdajnika za ljudska i narodna prava.« Pored toga, članak govori o djelovanju vlade do donošenja Ustava Narodne Republike Bosne i Hercegovine, ali i o njenom značenju i uvjetima u kojima je formirana.

Antun Miletić, Koncentracioni logor Jasenovac 1941—1945. godine (23—40). Članak je napisan prema knjizi istog autora: Koncentracioni logor Jasenovac — Dokumenti 1941—1945, u izdanju Narodne knjige, koja se u vrijeme njegova pisanja nalazila u tisku. Miletić prati osnutak i konstituiranje jasenovačkog logora, te njegovo djelovanje, utvrđujući načine deportacija, utamničenja i masovna ubojstva logoraša. Obrađena je ustaška organizacija logora, njegove komande i osiguranja. Koliko

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

IZDAVAČ: Savez povijesnih društava Hrvatske

REDAKCIJSKI ODBOR

Mirjana GROSS, Zagreb
Ivan KAMPUŠ, Zagreb
Tomislav RAUKAR, Zagreb
Petar STRČIĆ, Zagreb

Bernard STULLI, Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Ivan KAMPUŠ

LEKTOR

i

KOREKTOR

Branko ERDELJAC

Adresa uredništva:

Savez povijesnih društava Hrvatske
Zagreb, Filozofski fakultet, Ul. Đure Salaja 3

Časopis izlazi jednom godišnje

Pretplate i narudžbe šaljite na adresu:

Savez povijesnih društava Hrvatske, Zagreb, Krčka 1

Cijena ovog broja iznosi 1000 din.

Izdavanje časopisa sufinancira

Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad SRH — VII.
Tisak Štamparskog zavoda »Ognjen Prica« u Zagrebu — svibanj 1986.